

**Рекомендація Rec (2003) 17**  
**Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам**  
**щодо примусового виконання**

*Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи  
на 851 засіданні заступників міністрів 9 вересня 2003 року*

(неофіційний переклад)

Комітет Міністрів на підставі статті 15(b) Статуту Ради Європи,  
**визнаючи**, що справедливий, ефективний й доступний судустрій зміцнює  
верховенство права, що лежить у підвалинах європейських демократій;

**уважаючи**, що примусове виконання судового рішення є невід'ємною частиною  
основоположного права людини на справедливий судовий розгляд упродовж розумного  
часу, закріпленого в статті 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод  
(далі — ЄКПЛ);

**визнаючи також**, що принцип верховенства права може стати дійсністю тільки в  
разі, якщо громадяни можуть практично відстоювати свої законні права й оспорювати  
незаконні акти;

**уважаючи**, що держави-члени зобов'язані забезпечити всім особам, на чю  
користь винесено остаточне й обов'язкове рішення суду, право на його примусове  
виконання. Невиконання судового рішення або затримка в набранні ним чинності можуть  
перетворити це право на шкоду одній стороні на недіюче та несправжнє;

**будучи переконаним** у потребі сприяти підвищенню ефективності й справедливості  
примусового виконання судових рішень у цивільних справах і встановити справедливу  
рівновагу між правами й інтересами сторін у виконавчому провадженні;

**усвідомлюючи** ту небезпеку, що без ефективної системи примусового виконання  
можуть розквітнути інші форми "приватного правосуддя", справляючи негативний вплив  
на впевненість загалу в правовій системі і його довіри до неї;

**пригадуючи** Резолюцію № 3 XXIV Конференції міністрів юстиції європейських  
держав з питання "Загальний підхід і засоби досягнення ефективного виконання судових  
рішень" (Москва, 4—5 жовтня 2001 р.), в якій учасники погоджуються, що "належне, дієве  
і ефективне примусове виконання судових рішень має принципове значення для держав з  
огляду на створення, зміцнення та розбудову сильної й шанованої судової системи";

**беручи до уваги** Резолюцію Res (2002) 12 про утворення Європейської комісії з  
ефективності правосуддя (CEPEJ), ухвалену Комітетом Міністрів 18 вересня 2002 року;

**зважаючи** на значення інформаційних технологій для підвищення ефективності  
виконавчого провадження й на відповідні юридичні документи Ради Європи у цій царині,  
включаючи Рекомендацію Rec (2003) 14 щодо функціональної сумісності інформаційних  
систем у сфері юстиції й Рекомендацію Rec (2003) 15 щодо архівації електронних  
документів у правовому секторі,

**рекомендує** урядам держав-членів:

1. Сприяти ефективному й рентабельному примусовому виконанню судових  
рішень, а також інших судових і несудових виконавчих документів, де доречно.

2. Залежно від ситуації ужити або підсилити всі заходи, які вони вважатимуть за  
необхідні, для поступової імплементації викладених нижче "Керівних принципів  
примусового виконання".

**Керівні принципи примусового виконання**

**I. Визначення**

Для цілей цієї Рекомендації:

а) "примусове виконання" означає введення в дію судових рішень, а також інших виконавчих документів — як судових, так і несудових відповідно до закону, що зобов'язує відповідача діяти, утриматися від дії або сплатити присуджене;

б) "суб'єкт примусового виконання" означає особу, вповноважену державою на здійснення виконавчого провадження, незалежно від того, чи є така особа державним службовцем, чи ні;

с) "позивач" означає сторону, що домагається примусового виконання;

д) "відповідач" означає сторону, проти якої висунуто вимогу про примусове виконання.

## **II. Сфера застосування**

1. Ця Рекомендація застосовується до цивільних справ, включаючи комерційні, споживчі, трудові й сімейні спори. Вона не застосовується до адміністративних справ. Дана Рекомендація може також застосовуватися до кримінальних справ, не пов'язаних з позбавленням волі.

2. До того ж ця Рекомендація застосовується до примусового виконання судових рішень, а також інших виконавчих документів — як судових, так і несудових.

## **III. Процедура примусового виконання**

1. Аби процедури примусового виконання були якомога дієвішими і ефективнішими:

а) примусове виконання має бути чітко визначене й підкріплене чіткими правовими нормами, що встановлюють повноваження, права та обов'язки сторін і третіх осіб;

б) примусове виконання має здійснюватися на підставі норм відповідного права й судових рішень. Норми законодавства мають бути достатньо детальними для того, щоб процедура примусового виконання характеризувалася правовою передбачуваністю й прозорістю, а також, скільки можливо, була прогнозованою й ефективною;

с) на сторони має бути покладено обов'язок належним чином співпрацювати в рамках виконавчого провадження; до того ж такій співпраці, зокрема в сімейноправових спорах, мають сприяти відповідні органи влади;

д) відповідачі мають надавати найсвіжіші відомості про свої доходи, майно та інші відповідні дані;

е) держави мають створити механізм попередження випадків зловживання процедурою примусового виконання однієї зі сторін, який не має розглядатися як перегляд справи;

ф) примусове виконання не має відкладатися, якщо для цього немає передбачених законом підстав. Відкладення примусового виконання може бути предметом оскарження в суді;

г) виконавче провадження має належним чином враховувати інтереси як позивача, так і відповідача, беручи при цьому до уваги положення статей 6 і 8 ЄКПЛ. У відповідних випадках слід також враховувати інтереси третіх осіб. Якщо виконавче провадження стосується сімейно-правових спорів, слід враховувати інтереси членів сім'ї; крім того, якщо зачіпаються, зокрема, права дітей, то відповідно до міжнародного й національного права насамперед слід враховувати інтереси дітей;

h) слід забезпечити захист певного майна й доходів відповідача, таких, наприклад, як основні господарські товари, основні види соціальної допомоги, кошти на задоволення найважливіших медичних потреб та необхідних засобів трудової діяльності.

2. Процедура примусового виконання має:

а) бути чітко визначеною й легкою для здійснення службовцями, відповідальними за примусове виконання;

б) давати вичерпне визначення й перелік виконавчих документів та умов набрання ними чинності;

с) чітко визначати права й обов'язки відповідачів, позивачів і третіх осіб, причому для двох останніх категорій осіб так само їх ранжирування й права на стягнені кошти, що підлягають розподілові серед позивачів;

д) передбачати найбільш ефективні й підходящі засоби вручення документів (наприклад, особисте вручення службовцями, відповідальними за їх примусове виконання, електронні засоби, пошта);

е) передбачати заходи на стримування від процесуальних зловживань або запобігання їм;

ф) встановлювати право сторін клопотатися про зупинення процедури примусового виконання з метою забезпечення захисту прав і інтересів сторін;

г) встановлювати у відповідних випадках право на оскарження судових і несудових рішень, ухвалених в рамках виконавчого провадження.

3. Розмір плати за здійснення примусового виконання має бути обґрунтованим, передбаченим законом і заздалегідь повідомленим сторонам.

4. Спроби провести процедуру примусового виконання мають бути домірні позовній вимозі, сумі позову й інтересам відповідача.

5. Обов'язкові витрати на примусове виконання зазвичай має сплачувати відповідач, хоча в разі зловживань процедурою з боку інших сторін обов'язок покриття витрат може бути покладений на ці сторони.

6. Пошук і арешт майна відповідачів має здійснюватися якомога ефективніше з урахуванням відповідних прав людини й положень про захист даних. Збирання необхідної інформації про майно відповідача має здійснюватися швидко й ефективно з доступом до відповідної інформації, що міститься в реєстрах і інших джерелах; окрім цього, слід передбачити можливість подання відповідачем декларації про своє майно.

7. Майно слід реалізувати швидко, але намагаючись при цьому продати його за найвищою ринковою вартістю й уникаючи дорогої та зайвої амортизації.

#### ***IV. Службовці, відповідальні за примусове виконання***

1. Якщо примусове виконання в державах здійснюється компетентними службовцями, то вони мають дотримуватися принципів, що містяться в цій Рекомендації.

2. З метою зробити процедуру примусового виконання якомога більш передбачуваною й прозорою статус, роль, права й обов'язки службовців, відповідальних за примусове виконання мають бути встановлені в законодавстві. Професійний статус службовців, відповідальних за примусове виконання, держави можуть установлювати на власний розсуд.

3. При найманні на роботу службовців, відповідальних за примусове виконання, слід брати до уваги моральні якості кандидатів, їхні юридичні знання й отриману підготовку з питань права і процедури примусового виконання. З цією метою їм слід скласти іспити для оцінки їхніх теоретичних і практичних знань.

4. Службовці, відповідальні за примусове виконання, при виконанні своїх обов'язків мають бути чесними й компетентними і завжди діяти відповідно до визнаних високих професійних і етичних стандартів. В їхніх відносинах зі сторонами вони мають бути безсторонні, а також підлягати професійному наглядові й контролю, котрий може включати й судовий контроль.

5. Права й обов'язки службовців, відповідальних за примусове виконання, мають бути чітко визначені й окреслені стосовно прав і обов'язків судді.

6. Службовців, відповідальних за примусове виконання, у разі виникнення підозр в зловживанні ними своїм посадовим становищем слід притягати до дисциплінарної, цивільної та/або кримінальної відповідальності, і якщо їхня провина буде доведена, застосовувати відповідні санкції.

7. Службовцям, відповідальним за примусове виконання, що перебувають на службі у держави, належить забезпечити нормальні умови роботи, достатні матеріальні ресурси й допоміжний персонал. Їм слід забезпечити гідну винагороду за їхню роботу.

8. Службовці, відповідальні за примусове виконання, мають проходити початкову підготовку і підвищення кваліфікації відповідно до чітко визначених і належно систематизованих цілей і завдань.